GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף מאוחר תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1261
קובץ: תשובות סופיות

# תנ"ך

## שאלון 1261

## הוראות לנבחן

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות. יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון — (2×20) — 40 נקודות

פרק שני — (1×20) — 20 נקודות

פרק שלישי — (1×28) — 28 נקודות

פרק רביעי — (1×12) — 12 נקודות

סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.


נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

כללי המענה במועד זה (חורף מאוחר תשפ״א): ההנחיות המיוחדות מודפסות בשאלון עצמו ("שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות"), בראש כל פרק ובכל שאלה, והן כללי המענה במועד זה: פרק ראשון (בראשית) – 2 מתוך 3 שאלות; בכל שאלה סעיף א׳ חובה (8) ועוד סעיף אחד מתוך ב׳–ג׳ (12) = 40. פרק שני (שמות) – שאלה 1 מתוך 2, באותו מבנה (8 + 12) = 20. פרק שלישי (נושאי הבחירה) – שאלה אחת בלבד מתוך 6–10: סעיף א׳ חובה (12) ועוד סעיף אחד מתוך ב׳–ג׳ (16) = 28. פרק רביעי (קטע להבנה ולניתוח) – סעיף א׳ חובה (7) ועוד סעיף אחד מתוך ב׳–ד׳ (5) = 12. לא נמצא בין המסמכים הרשמיים שבידינו (מסמכי התובנות ומכתבי המבנה) מסמך המתייחס למועד זה; מסמך התובנות לחורף תשפ״א (11.04.21) עוסק בשאלון של מועד החורף הרגיל.

הערה לפתרונות: בפסוקים המצוטטים השם המפורש נכתב בצורת ה׳ (גם עם אותיות שימוש: וַה׳, לַה׳), כמו בשאלון. בטקסטים המקראיים המצולמים (שאלות 6–11) מובא הקרי במקום הכתיב; התמלול הולך אחר הצילום גם במקומות המעטים שבהם הוא שונה מנוסח המסורה שבפתרונות (מקף או כתיב מלא/חסר), וכל ההבדלים מצוינים בראש המקור.

## בהצלחה!

# תשובות סופיות

## פרק ראשון – בראשית

### שאלה 1

**א.** (1) בכוונתו לבדוק את חטא סדום ועמורה ולהענישן (לחרבן) – "זעקת סדם ועמרה כי רבה... ארדה נא ואראה" (יח, כ–כא). (2) אברהם עתיד להיות לגוי גדול שבו יתברכו כל הגויים (יח), ונבחר כדי לצוות את בניו "לעשות צדקה ומשפט" (יט) – לכן עליו לראות כיצד ה' עושה משפט בעולם.

**ב.** (1) בפסוק כ"ג – צדק אישי: אין להעניש צדיק יחד עם רשע (כל אחד לפי מעשיו). בפסוק כ"ד – צדק קיבוצי: בזכות הצדיקים יש לשאת לכל המקום, כלומר גם הרשעים יינצלו – בניגוד לגמול האישי. (2) הטיעון הראשון הוא עיקרון שה' אינו יכול לדחות ("השפט כל הארץ לא יעשה משפט"); מאחר שבהפיכת עיר אי אפשר להפריד בין צדיקים לרשעים, אברהם משתמש בו כמנוף לבקשה הרחבה יותר – להציל את כל העיר. ה' מקבל: "ונשאתי לכל המקום בעבורם" (כו).

**ג.** (1) עקרון הצדק / המשפט: אין להמית צדיק עם רשע, ושופט כל הארץ חייב לעשות משפט (כג, כה). (2) למשל: "הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר" (כז); "אל נא יחר לאדני ואדברה" (ל, לב) ו"אך הפעם" (לב).

### שאלה 2

**א.** (1) שרה תובעת לגרש את הגר ואת ישמעאל כדי שלא יירש עם יצחק (י); אברהם מתנגד ונפגע – "וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו" (יא). (2) ה' מכריע כשרה – "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה" (יב); מרגיע: "אל ירע בעיניך", הזרע ייקרא ביצחק, ו"גם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא" (יג).

**ב.** המספר: "בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם" (ט) – אינו נוקב בשמו, מדגיש מוצא זר אך גם קשר לאברהם. שרה: "בנה", "בן האמה הזאת" (י) – זלזול והרחקה; אינו בנו של אברהם בעיניה. אברהם (דרך המספר): "בנו" (יא) – אהבה וקרבה. ה': "הנער" (יב), "בן האמה" אך "זרעך הוא" (יג) – יחס מכיר ומגונן.

**ג.** (1) פיזית: נגמרו המים, הילד גוסס – "ויכלו המים מן החמת" (טו). רגשית: ייאוש ופחד ממות הילד – "אל אראה במות הילד... ותשא את קלה ותבך" (טז). (2) רגשית: "אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער" (יז) ו"כי לגוי גדול אשימנו" (יח); פיזית: "קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו" (יח) – הצלה מיידית, ובהמשך "ותרא באר מים" (יט).

### שאלה 3

**א.** (1) ער מת (ז); אונן מסרב להקים זרע לאחיו ומת (ט–י); יהודה מונע את שלה מתמר מחשש שימות (יא) ואינו נותן אותו גם כשגדל (יד) – תמר נשארת אלמנה בלי בן. (2) כן – נולדו לה תאומים, פרץ וזרח (כז–ל), במקום שני הבנים שמתו.

**ב.** (1) מכבדת: יושבת אלמנה בבית אביה כדברי יהודה (יא), שבה ללבוש בגדי אלמנותה (יט), מבקשת זרע מתוך משפחת בעלה (מנהג הייבום) ואינה מביישת את יהודה בפומבי (כה). מפרה: מתחפשת לזונה ומפתה את חמיה (יד–טו), הרה מחוץ לנישואין – "הרה לזנונים" (כד). (2) בנה פרץ (בראשית לח, כט) הוא ראש השושלת שבסופה דוד המלך (רות ד, יח–כב) – תמר היא אם בית דוד.

**ג.** (1) פחד שגם שלה ימות כאחיו – ורואה בתמר את האחראית למותם: "כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו" (יא). (2) "ויכר יהודה" – מודה בפומבי שהחפצים שלו ואינו מכחיש; "צדקה ממני" – מודה שהיא צודקת ממנו; "כי על כן לא נתתיה לשלה בני" – לוקח אחריות על אשמתו; "ולא יסף עוד לדעתה" (כו).

---

## פרק שני – שמות

---

### שאלה 4

**א.** (1) מצרי מכה עברי – משה הורג את המצרי (יא–יב); שני עברים נצים – משה נוזף ברשע (יג–יד); הרועים מגרשים את בנות כהן מדין – משה מושיע אותן ומשקה את צאנן (טז–יז). (2) בשניים הראשונים העימות נוגע לאחיו העברים, במצרים, ומסתיים בסכנה ובבריחה; בשלישי – זרים במדין, משה מתערב למען צדק כלפי זרים שאין לו קשר אליהם, בלי אלימות קטלנית, ומתקבל בברכה.

**ב.** (1) האם – מסתירה את התינוק שלושה חודשים ומניחה אותו בתבה, בניגוד לגזרת פרעה (ב–ג). האחות – עומדת להשגיח ופונה בעצמה לבת פרעה ומציעה מינקת עברייה (ד, ז). בת פרעה – חומלת על ילד שהיא מזהה כעברי ומאמצת אותו בניגוד לגזרת אביה (ו, י). (2) עמדה: מתוך דאגה לזולת – "ותחמל עליו" אף שידעה "מילדי העברים זה" (ו); אפשר גם: לטובתה – "ויהי לה לבן", "כי מן המים משיתהו" (י).

**ג.** (1) גדל בבית המלוכה – חינוך, ביטחון עצמי, היכרות עם השלטון, חירות מתודעת עבד; ובזכות ההנקה בבית אמו (ט) נשמרה זהותו העברית – "ויצא אל אחיו" (יא). (2) עמדה: כן – רואה בסבלות אחיו, מזדהה ופועל נגד עוול (יא); אך יש הסתייגות – "ויפן כה וכה... ויך... ויטמנהו" (יב), מעשה אלים ונסתר שאינו לפי משפט.

### שאלה 5

**א.** (1) ה' לא ילך בקרב העם; ישלח מלאך לפניהם – "ושלחתי לפניך מלאך... כי לא אעלה בקרבך" (ב–ג). (2) העם מתאבל ומסיר את עדיו (ד, ו) – צער וחרטה; משה מוציא את האוהל אל מחוץ למחנה, "הרחק מן המחנה" (ז) – ביטוי להתרחקות ה' מן המחנה, ומקום שבו מי שמבקש את ה' יכול לפנות אליו.

**ב.** (1) "יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה" (ח) – קימה ועמידה כלפי משה בצאתו; "וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהלו" (י) – השתחוויה מול עמוד הענן. (2) עמדה: ריחוק – העם עומד בפתח אוהליו ורק מביט ומשתחווה מרחוק, בעוד עמוד הענן עומד בפתח אוהל מועד שמחוץ למחנה; רק משה (ויהושע) נכנס. אפשר גם: קרבה – העם יוצא לפתח, מביט ומשתחווה, כמשתוקק לקשר.

**ג.** (1) אישית: "הודעני נא את דרכך ואדעך" (יג) – לדעת את דרכי ה' ולהכירו. כללית: שה' עצמו ילך עם העם – "אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה" (טו), "בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך" (טז). (2) לפי גרוסמן הבקשה האישית משרתת את הכלל: אם ה' אינו הולך בקרב העם (ג), משה צריך להנהיג במקומו, ולכן מבקש לדעת את דרכי הנהגתו; ועם זאת משה מבקש שה' ישוב ללכת עמם – שתי הבקשות הן שתי דרכים להבטיח את הנהגת העם.

---

## פרק שלישי – נושאי הבחירה

---

### שאלה 6

**א.** מדיני: קיבוץ מן הגויים וחזרה לאדמה, גוי אחד ומלך אחד (כא–כב). חברתי: סוף הפילוג – "ולא יחצו עוד לשתי ממלכות" (כב), רועה אחד לכולם (כד), ישיבה בטוחה לדורות (כה). מוסרי: "ולא יטמאו עוד... ובכל פשעיהם" (כג), "ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו" (כד). דתי: "ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם" (כו), "והיה משכני עליהם" (כז). (שלושה מן הארבעה.)

**ב.** (1) שני עצים – "ליהודה" ו"ליוסף עץ אפרים" – מחוברים לעץ אחד ביד הנביא (טז–יז, יט): איחוד ממלכת יהודה וממלכת ישראל לעם אחד. סביר מוסיף: לא חיבור מכני אלא "הרכבה" – נוצר עץ אחד שתכונותיו טובות מכל חלק לבדו ופירותיו (הדורות הבאים) מעולים; העם המאוחד יהיה טוב משתי הממלכות. (2) "וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך" (יח) – המעשה מעורר שאלה; הוא נעשה "לעיניהם" (כ).

**ג.** (1) יג: העם ("עמי") – ידעו כי ה' הוא בפתיחת קברותיהם והעלאתם; יד: העם – ידעו כי ה' דיבר ועשה (מקיים דבריו); כח: הגויים – ידעו כי ה' מקדש את ישראל, כשמקדשו בתוכם לעולם. (2) בעד יג–יד: כוח על החיים והמוות – פתיחת קברים, נתינת רוח וחיים (תחייה). בעד כח: הכוח מוכר בעיני הגויים כולם ופועל בהיסטוריה העולמית; ה' מקדש את ישראל ומקדשו בתוכם "לעולם".

## שאלה 7

**א.** ירמיהו: "לא ידעתי דבר" – אינו נואם; "כי נער אנכי" – צעיר וחסר סמכות (ו). ה': "אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשלחך תלך..." (ז) – הגיל אינו קובע, הוא שליח; "הנה נתתי דברי בפיך" (ט) – ה' נותן לו את המילים. (נוסף: "אל תירא מפניהם כי אתך אני להצלך" – ח; נבחר מבטן – ה.)

**ב.** (1) "מקל שקד" – "כי שקד אני על דברי לעשתו" (יא–יב): משחק מילים שקד/שוקד – ה' שוקד ומקפיד לקיים את דבריו במהרה. (או: "סיר נפוח... ופניו מפני צפונה" – "מצפון תפתח הרעה", יג–יד.) (2) "לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת" (יח) – ירמיהו יהיה חזק ובלתי שביר מול כל מתנגדיו; מדגיש את ההבטחה "ונלחמו אליך ולא יוכלו לך" (יט).

**ג.** (1) י"ד–ט"ז: ירושלים וערי יהודה – ממלכות הצפון יציבו כיסאותיהם בשעריה ועל חומותיה (טו), עונש על עזיבת ה' (טז). י"ח–י"ט: ירמיהו עצמו – "עיר מבצר" שמלכי יהודה, שריה, כהניה ועם הארץ נלחמים בה; התוצאה: "ולא יוכלו לך" (יט). (2) בפרק כ"ו הכוהנים, הנביאים וכל העם תופסים את ירמיהו ודורשים "מות תמות" (ח) – "המצור"; אך "יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו" ולא נמסר להמתה (כד) – "ולא יוכלו לך... להצילך".

## שאלה 8

**א.** (1) אופן: במזיד – בכלי ממית (ברזל, אבן יד, כלי עץ יד, טז–יח); בשגגה – "בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו" (כג), "בפתע" (כב). מניע: במזיד – "בשנאה", "באיבה" (כ–כא); בשגגה – "בלא איבה" (כב), "והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו" (כג). (2) כ"ד – לשפוט בין המכה לגואל הדם (לברר אם שגגה או מזיד); כ"ה – להציל את הרוצח בשגגה מיד גואל הדם ולהשיבו לעיר מקלטו.

**ב.** (1) גואל הדם (קרוב משפחת הנרצח) ממית את הרוצח – "גאל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו" (יט, כא). בשגגה: העדה שופטת ביניהם ומצילה את הרוצח מידו ומשיבה אותו לעיר המקלט (כד–כה). (2) "ולא תקחו כפר לנפש רצח" (לא); אין כופר גם כדי לשוב מעיר המקלט (לב); "ולארץ לא יכפר לדם... כי אם בדם שפכו" (לג) – אין תמורה כספית לחיי אדם; רק נפש תחת נפש.

**ג.** (1) הגנה: "והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט" (יב); העדה מצילה ומשיבה אותו לעיר (כה). עונש: עליו לשבת שם "עד מות הכהן הגדל" (כה, כח) – גלות מביתו ומאחוזתו; יציאה מן העיר מסכנת את חייו (כו–כז), ואין לפדות זאת בכופר (לב). (2) פשרה: החוק אינו מבטל את גאולת הדם – אם יצא הרוצח מגבול העיר "ורצח גאל הדם את הרצח אין לו דם" (כז); אך מגביל אותה – העדה שופטת, מצילה ומשיבה את השוגג לעיר המקלט (כד–כה). המחוקק מכיר במנהג שאינו לרוחו, ומתחם אותו.

## שאלה 9

**א.** שמו אדיר בכל הארץ והודו על השמים (ב, י) – גדולה בכל העולם ומעליו; "מפי עוללים ויונקים יסדת עז" (ג) – גם החלשים מעידים על כוחו; השמים, הירח והכוכבים "מעשה אצבעתיך" (ד) – בורא היקום הענק בקלות; "תמשילהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו" (ז) – הוא שנותן לאדם שלטון.

**ב.** (1) קטנות: "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו" (ה) – מול השמים והכוכבים האדם זעיר. גדולה: "ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו" (ו), "תמשילהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו" (ז–ט). (2) ההיבט של הגדולה: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (כו–כז) מקביל ל"מעט מאלהים"; "וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה" (כו, כח) מקביל ל"צנה ואלפים... צפור שמים ודגי הים" (ח–ט).

**ג.** (1) דומה: האדם נעלה על שאר הנבראים – "ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו" (ו), "תמשילהו... כל שתה תחת רגליו" (ז) – כמו "נפלא מכול הוא בן אנוש". (2) שונה: בתהלים גדולת האדם ניתנת לו מה' ("ותחסרהו", "תעטרהו", "תמשילהו") והמזמור פותח ומסיים בגדולת ה' (י); האדם גם קטן – "מה אנוש" (ה). אצל סופוקלס האדם עצמו הוא הנפלא מכול, בלי תלות באל.

## שאלה 10

**א.** (1) "כי ברב חכמה רב כעס ויוסף דעת יוסיף מכאוב" (יח) – החכמה מוסיפה צער; "הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו" (יג) – החיפוש בחכמה הוא עיסוק רע ומייסר; "גם זה הוא רעיון רוח" (יז). (2) הנימוק: הניסיון האישי – קהלת, מלך שהגדיל חכמה מכל קודמיו (יב, טז), בדק ומצא; והחכמה רק חושפת עיוותים שאין לתקנם – "מעות לא יוכל לתקן" (טו) – ולכן מגבירה את הכאב.

**ב.** (1) "הבל הבלים הכל הבל" (ב), "מה יתרון לאדם בכל עמלו" (ג) – אין ממש ואין תועלת בשום מעשה. המקרא בדרך כלל מלמד שיש משמעות למעשי האדם (גמול, ברית, מצוות); הכללת ספר המטיל ספק בכך מעידה על נועזות ועל פתיחות לשאלות קשות. (2) השמש זורחת, שוקעת ושבה (ה), הרוח סובבת ושבה (ו), הנחלים זורמים לים "והים איננו מלא" (ז) – תנועה מתמדת בלי התקדמות ובלי תוצאה; כך גם עמל האדם – אין בו "יתרון" והכל "הבל".

**ג.** (1) "אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים... לא יהיה להם זכרון" (יא) – אם אפילו זיכרון לא נשאר מן האדם ומעשיו, אין לעמלו שום רווח מתמשך ("מה יתרון", ג) והכול חולף כהבל (ב). (2) ספר קהלת עצמו – "דברי קהלת בן דוד" (א) – נשמר ונקרא אלפי שנים; זכרו של קהלת ודבריו לא אבדו, ולכן הטענה שאין זיכרון לראשונים אינה תמיד נכונה.

## פרק רביעי – קטע להבנה ולניתוח

### שאלה 11

**א.** אנשי אפרים (א–ג), אנשי סוכות (ה–ז, יד–טז), אנשי פנואל (ח–ט, יז); האויב: מדין – זבח וצלמונע מלכי מדין (ה, י–יב).

**ב.** אנשי אפרים טוענים שגדעון לא קרא להם ("לבלתי קראות לנו", ח, א). אך בז, כד גדעון שלח מלאכים "בכל הר אפרים לאמר רדו לקראת מדין", והם נענו ולכדו את המים ואת שרי מדין, עורב וזאב (ז, כה) – כלומר נקראו והשתתפו.

**ג.** אנשי אפרים באים בכעס – "ויריבון אתו בחזקה" (א). גדעון מגיב בענווה: ממעיט בהישגו ומשבח את שלהם – "הלא טוב עללות אפרים מבציר אביעזר" (ב), "בידכם נתן אלהים את שרי מדין את ערב ואת זאב" (ג). התוצאה: "אז רפתה רוחם מעליו" (ג).

**ד.** אנשי סוכות ופנואל סירבו לתת לחם ללוחמים "עיפים ורודפים" (ד–ה) באמצע מלחמה על כל ישראל, ואף לעגו: "הכף זבח וצלמנע עתה בידך" (ו) – בגידה באחים בשעת צרה ופחד מן האויב. גדעון הזהיר מראש (ז, ט), ועכשיו, כשמלכי מדין בידו (טו), הוא מעניש מידה כנגד מידה: מלעיג להם בדבריהם, דש את זקני סוכות בקוצים (טז), נותץ את מגדל פנואל והורג את אנשיה (יז).

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach